

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 2 april 1937 kl. 1 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion, II: 9, angående ändring i gällande planer för undervisning i ämnet svensk historia vid läroanstalterna i riket.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 9, har herr *Kilbom* föreslagit, att riksdagen måtte hemställa till Kungl. Maj:t, att i gällande undervisningsplaner i ämnet svensk historia på alla stadier av undervisning inarbetas dels en bred, grundläggande framställning av den svenska hushållningens historia, dels som en särskild, utförlig avdelning »de moderna svenska folkrörelsernas historia».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Förevarande motion har samma lydelse som den av herr *Nerman* i första kammaren väckta motionen, nr 1, om vissa ändringar i gällande undervisningsplaner i ämnet svensk historia, vilken motion hänvisats till första kammarens första tillfälliga utskott. Detta utskott har över sistnämnda motion avgivit utlåtande, nr 3. Dessförinnan hade utskottet inhämtat utlåtande över motionen från skolöverstyrelsen ävensom, efter att hava berett historielärarnas förening i Stockholm tillfälle att till utskottet inkomma med yttrande över motionen, från nämnda förenings styrelse fått mottaga yttrande i ärendet. Såväl överstyrelsens utlåtande som yttrandet från historielärarnas förening äro såsom bilagor fogade till första-kammar-utskottets nämnda utlåtande, nr 3, och hava dessutom såsom bilagor fogats till förevarande utlåtande. Utskottet får hänvisa till dessa bilagor.

Första kammarens första tillfälliga utskott yttrar i sitt nyssnämnda utlåtande nr 3:

»Det torde icke kunna förnekas, att den svenska hushållningens historia och 'de moderna svenska folkrörelsernas historia' i tidigare planer för undervisningen i våra skolor inlagit en i viss mån undanskjuten plats. Att så icke längre är förhållandet torde emellertid tydligt framgå av skolöverstyrelsens i ärendet avgivna yttrande. Såvitt det gäller undervisningsplaner och andra av skolöverstyrelsen i liknande syfte meddelade föreskrifter torde således de av motionären framförda synpunkterna få anses beaktade.

I motiveringen till motionens hemställan har motionären emellertid velat göra gällande, att andan uti ifrågavarande undervisning vore mycket föråldrad och att de läroböcker, som användas, vore olämpliga såsom underlag

för denna undervisning. Motionären har på dessa punkter icke framställt några yrkanden, varför utskottet vill inskränka sig till att framhålla, att de samhällsföreteelser, som i motionen framhävts, i nu använda läroböcker tillmätas betydligt större utrymme än motionären förmenar. Såsom historielärarnas förening framhållit öppna även antagningsformerna för läroböcker riklig möjlighet att göra nya uppslag och initiativ gällande på läroböksområdet. Då skolöverstyrelsen i sista hand är den bestämmande myndigheten vid antagandet av nya läroböcker lär det väl ock kunna antagas, att de läroböcker, som avhandla ifrågasvarande samhällsföreteelser, äro av den beskaffenhet, att på dem kan grundas en undervisning på sätt i undervisningsplanerna föreskrivits.

För andan i undervisningen är givetvis även lärarens förmåga att meddela undervisning i förevarande ämnen av fundamental betydelse. Motionären förmenar för sin del, att lärarna, och framför allt läroverkslärarna, ofta själva äro i hög grad okunniga om de moderna tidsrörelserna. Denna motionärens mening kan utskottet icke underskriva, men med hänsyn till vikten av att även för nu ifrågasvarande undervisningsuppgifter väl skickade lärare må finnas att tillgå vill utskottet framhålla såsom synnerligen angeläget, att denna sak på sätt skolöverstyrelsen i sitt yttrande ifrågasatt måtte ägnas alltjämt ökad uppmärksamhet.»

På grund av det anförda har första kammarens första tillfälliga utskott hemställt, att den av herr Nerman väckta motionen ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Utskottet. Utskottet vill helt och reservationslöst ansluta sig till vad första kammarens första tillfälliga utskott anført i sitt på yttrandena från skolöverstyrelsen och historielärarnas förening grundade utlåtande.

På grund härav får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 april 1937.

På utskottets vägnar:

CARL HOPPE.

Närvarande vid förestående ärendes behandling i utskottet: herrar *Hoppe*, *Kyling*, *Persson* i *Vinberg*, *Wolgast*, *Gustafsson* i *Bogla*, *Eriksson* i *Frägsta*, fröken *Hennings*, herrar *Hult*, *Malmberg* och *Holm*.

Bilaga 1.

Yttrande av skolöverstyrelsen.

Med anledning härav får överstyrelsen anföra följande.

Motionären föreslår, att riksdagen måtte hemställa till Kungl. Maj:t, att i gällande undervisningsplaner i ämnet svensk historia på alla stadier av undervisning inarbetas dels en bred, grundläggande framställning av den svenska hushållningens historia, dels som en särskild, utförlig avdelning »de moderna svenska folkrörelsernas historia». I själva verket äro önskemålen om ökat beaktande dels av den ekonomiska utvecklingen, dels av de moderna folkrörelserna redan i ej ringa grad tillgodosedda, och den utveckling av undervisningen, som för närvarande försiggår inom ramen av gällande bestämmelser, går i den riktningen, att önskemålen i fråga vinna allt mer beaktande. På den korta tid, som överstyrelsen har till sitt förfogande för remissens besvarande, är det icke möjligt att utarbeta någon fullständig redogörelse för hithörande frågors nuvarande faktiska läge, men överstyrelsen vill belysa sitt nyss fällda omdöme genom några exempel från olika slag av undervisningsanstalter.

Vad *folk- och småskoleseminarierna* beträffar, har överstyrelsen för avsikt att inom den närmaste tiden till Kungl. Maj:t avgiva förslag till nya undervisningsplaner med anledning av den omorganisation av dessa läroanstalter, som 1936 års riksdag beslutat. I det betänkande, som legat till grund för omorganisationen, föreslås 1932 års seminariesakkunniga, att undervisningen i samhällslära utvidgas och fördjupas. Deras förslag till kursplan i detta ämne för folkskoleseminariernas högsta klass lyder på följande sätt:

»Fördjupad och grundligare kännedom om det svenska samhällets sociala byggnad, social lagstiftning, sociala rörelser och organisationsformer samt om det internationella samarbetet på här ifrågavarande områden.

Fördjupad och grundligare kännedom om den svenska kommunalförvaltningens uppgifter och organisation.

Sveriges statsförfattning, statsförvaltning och rättsväsen; i samband därmed något om de viktigaste främmande ländernas statsförfattning; fredssträvanden och internationellt politiskt samarbete.

De allmänna ekonomiska lagarna och de viktigaste företeelserna inom vår tids ekonomiska liv.»

I det förslag, som överstyrelsen enligt vad nyss nämnts ämnar avgiva, kommer överstyrelsen givetvis att utgå från de sakkunnigas förslag och därvid vederbörligen beakta även de i nu förevarande motion framlagda synpunkterna.

I gällande undervisningsplan för rikets *folkskolor* anges målet för historieundervisningen sålunda:

»Historieundervisningen i folkskolan har till uppgift att giva barnen en efter deras ålder och utveckling avpassad framställning av vårt folks histo-

ria, att därvid särskilt göra dem förtrogna med betydelsefulla personligheter, händelser och tidsföreteelser, som bidragit till kulturens höjande eller äro av större betydelse för förstående av vår egen tids samfundsliv och sociala förhållanden, samt såmedelst hos barnen lägga grund för sund fosterlandskänsla och god samfundsanda.»

I anslutning härtill meddelar undervisningsplanen bland annat följande anvisningar:

»Historieundervisningen bör så planläggas och bedrivas, att *dess ledande tråd blir den fredliga odlingens och samhällsordningens utveckling genom tiderna*. Historiens rättesnöre är att giva en sann bild av gångna tidsskeden, och berättelser och skildringar ur krigshistorien måste därför även ingå i undervisningen. Men därvid bör framhållas, att i samma mån kulturen gått framåt, har kriget allt starkare framstått såsom en olycka och ett fördärv, och uppmärksamheten bör fästas på de lidanden, kriget alltid medfört, varjämte för lärjungarna bör betonas skillnaden mellan sådana krig, som förts till försvar för ett folks självständighet och rätt, och sådana, som framkallats av erövringslystnad eller liknande motiv.

Läraren bör vårda sig om att motverka uppkomsten av hat och fiendskap mot andra folk samt främja insikten om att fred och samförstånd mellan alla länder är ett av huvudvillkoren för mänsklighetens gemensamma framåtskridande. Barnen böra få en stark känsla av att det finnes hjältar också i fredens värv och att även dessa lagt i dagen mod och självupppoffring samt bidragit att föra sitt folk framåt och därför äro förtjänta av dess tacksamhet och beundran.»

I fortsättningen framhålles vikten av att historieundervisningen »*samlas kring betydelsefulla personligheter samt viktiga händelser och företeelser*, i främsta rummet dem, som tjänat framåtskridandet och kulturen».

Då det av rent psykologiska skäl icke lär kunna ifrågasättas att redan under de första åren i barndomsskolan ingå på någon »bred grundläggande framställning av den svenska hushållningens historia», måste undervisningen på detta stadium i nämnda hänseende nöja sig med att belysa denna historia medelst de berättelser och bilder rörande den fredliga utvecklingen, vilka äro föreskrivna i undervisningsplanen. Till kursplanen för sjätte och sjunde klasserna höra emellertid bilder från vårt nuvarande samhällsliv, vilka äro ägnade att belysa kommunens och statens styrelse och förvaltning samt några av vår tids viktigare företeelser på samhällslivets område.

Särskilt i sjunde klassen och i *fortsättningsskolan* kunna barnen ansetts ha nått den ålder och mognad, som möjliggör undervisningens inriktande på »de moderna svenska folkrörelsernas historia». Detta sker i sjunde klassen vid undervisningen i historia och i fortsättningsskolan i samband med ämnet medborgarkunskap. I av skolöverstyrelsen utarbetade »Exempel på undervisningsplaner för fortsättningsskolor», vilka exempel nästan undantagslöst följas vid uppgörande av läroplaner för fortsättningsskolor av olika slag, upptages sålunda under ämnet medborgarkunskap, förutom vad som hör till statens och kommunernas förvaltning, jämväl vår tids viktigaste företeelser på samhällslivets område: arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen, bostadsfrågan, Kooperationen ävensom »åtgärder från statens sida till förbättrande av de sociala förhållandena, såsom arbetarskyddslagstiftningen, socialförsäkringen» m. m., således i huvudsak vad motionären synes i denna punkt åsyfta.

Överstyrelsen vill ytterligare i detta sammanhang erinra om de fortbildningskurser i medborgarkunskap för fortsättningsskollärare, vilka under ett

antal år med statsmedel anordnades av skolöverstyrelsen och vid vilka deltagarna erhöles en fördjupad insikt och uppfattning rörande icke minst sådana förhållanden, som beröras i motionen. Dessa kurser ha emellertid under senare år, på grund av att staten icke längre beviljat anslag för ändamålet, måst inställas.

I de *allmänna läroverken* ingår det i motionen åsyftade ämnet svensk historia såsom en gren av det mer omfattande ämnet historia med samhällslära. I gällande, år 1933 utfärdade undervisningsplan angives målet för undervisningen i detta ämne på följande sätt, nämligen i fråga om *realskolan*:

»Undervisningen i historia med samhällslära i realskolan har till uppgift att, på grundval av vad som inhämtats i folkskolan, bibringa lärjungarna en mera sammanhängande kännedom om vårt folks historia, företrädesvis under den nya tiden, och lära dem känna viktigare personligheter och tidsföreteelser i den allmänna historien, allt under beaktande av vad som är av större betydelse för förståelse av vår egen tids kultur och samhällsliv, ävensom att på grundval av denna undervisning meddela dem en elementär kännedom om det nutida samhällets byggnad och verksamhet samt om medborgarnas skyldigheter och rättigheter»,

samt i fråga om *gymnasiet*:

»Undervisningen i historia med samhällslära å gymnasiet har till uppgift att, på grundval av vad som inhämtats på de föregående skolstadierna, vidga och fördjupa lärjungarnas insikter i svensk och allmän historia, med särskilt beaktande av vad som är av större betydelse för förståelse av vår egen tids kultur och samhällsliv, samt därvid söka giva dem en föreställning om historiskt betraktelsesätt, ävensom att på grundval av denna undervisning meddela dem vidgad kännedom om det nutida samhällets byggnad och verksamhet och för dem klargöra innebörden av vår tids viktigaste sociala och ekonomiska problem.»

Även i den för de särskilda klasserna gällande kursplanen framtråda liknande synpunkter. Sålunda föreskrives för realskolans högsta klass:

»Allmän och svensk historia: repetition av valda partier av nya tiden, med särskilt beaktande av den inre utvecklingen. Samhällslära: elementär kännedom om samhällets ekonomiska och sociala byggnad samt viktigare sociala rörelser; grunddragen av Sveriges statsförfattning, förvaltning och rättsväsen»,

samt för gymnasiets högsta ring:

»Allmän och svensk historia: från omkring 1850 till nuvarande tid såsom i föregående ring. Repetition av viktigare partier av den allmänna och svenska historien under nya tiden. Samhällslära: det nutida samhällets sociala byggnad; social lagstiftning; viktigare sociala rörelser och organisationsformer; Sveriges statsförfattning, förvaltning och rättsväsen; några av det ekonomiska livets viktigaste företeelser.»

Samma synpunkter utvecklas vidare i de av överstyrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag utfärdade Metodiska anvisningarna till undervisningsplanen. Överstyrelsen anför ur dessa anvisningar följande uttalande:

»Urvalet av lärostoff med hänsyn till *historiens olika grenar* måste alltid bli en vansklighet, då härvid den enskilde lärarens värdesättning och uppfattning om vad som är betydelsefullt i större eller mindre grad kan göra sig gällande. Att statshistorien måste bli ryggraden i den historiska framställningen, torde dock vara oundgängligt, då endast den kan skänka den genetiska åskådning, den objektiva uppfattning av historiens gång, som sär-

skilt på det mognare åldersstadiet eftersträvas. Däremot har den förr dominerande historien om staternas yttre mellanhavanden (krig, freder, allianser, dynastiska förhållanden o. d.), ävensom de ofta detaljrika redogörelserna för vissa revolutioners förlopp i senare tid med rätta alltmör beskurets till förmån för andra sidor av historien: den inre samhällsutvecklingen samt den andliga och materiella kulturens historia. I detta sammanhang torde uppmärksamhet även böra ägnas åt konsthistorien, så att åtminstone dess huvudepoker beröras. I samma mån som dessa sidor av historien ytterligare utforskas och klarläggas och deras betydelse allt starkare framträder, måste efter hand en fortsatt utskiftning av materialet äga rum. Härvid bör iakttagas, att stoffet avväges på ett sätt, som så vitt möjligt gör rättvisa åt de olika företeelsernas verkliga betydelse för samtid och eftervärld, och som även låter deras inbördes växelverkan och sammanhang komma till sin rätt. Så t. ex. kan den rika kulturella uppblomstringen i Aten på 400-talet icke rätt förstås utan kännedom om den stora frihetsstriden i århundradets början och grekernas inbördes kamp under dess senare del. Likaså kan den svenska stormaktstidens kultur- och samhällsutveckling icke isoleras från de krig, som gingo parallellt med densamma. Å andra sidan ha t. ex. många av 1700- och 1800-talens europeiska krig med hänsyn till sin betydelse reducerats till mycket blygsamma mått i jämförelse med sådana företeelser som upplysningen, industrialismen, de sociala rörelserna och den transoceaniska expansionen. De unga få icke undanhållas det faktum, att historiens gång och allt mänskligt liv till stor del betingas av motsatta krafter, strid, och att kulturens framsteg ofta köpas med stora offer. Men de skola också få lära känna det fredliga odlingsarbetets segrar och resultat, och de skola av sina historiska studier hämta den lärdomen, att det främst är de positiva och uppbyggande krafterna, som fört mänskligheten framåt. Vid behandlingen av den moderna tidens historia bör ges en fyllig redogörelse för Nationernas förbund, dess tillkomst och verksamhet, och i samband därmed för strävandena att främja fredsviljan och samförståndet mellan folken.»

Därjämte hänvisar överstyrelsen till hela den avdelning av anvisningarna, som har rubriken Samhällslära.

I överensstämmelse med undervisningsplan och anvisningar ägnas i de allmänt använda läroböckerna uppmärksamhet åt de ifrågavarande synpunkterna. Överstyrelsen vill t. ex. hänvisa till följande partier i senaste upplaga (1935) av Odhner—Westman, Lärobok i fäderneslandets historia för realskolan: Inledning (sid. 1 f.); En färd genom Sverige vid medeltidens slut (sid. 60—66); Kung Gustav som arbetsledare (sid. 79 f.); Hos allmogen (sid. 93 f.); Krigets följder: Sverige en stormakt, adelns makt växer; Böndernas frihet. Nämnden; Böndernas liv i byn och i socknen (sid. 110—113); Staten bestämmer som en förmyndare över näringarna (sid. 132 f.); »Ödemarkernas vår.» En fredlig arbetstid; Handeln och ostindiska kompaniet; Polhem och bergsbruket; Alströmer och fabriker; 1734 års lag (sid. 152—155); Storskiftet och Jakob Faggot; Hattarnas mål: ett rikt Sverige; Städer och borgare (sid. 166—168); Folkskolor i var socken; En ny tid för jordbruket; Ångans tidevarv (sid. 206—210); Skrätvånget avskaffas; Handelsvånget borttages; Frihandeln segrar; Striden mot fyrståndsriksdagen; Peter Wieselgren och nykterhetsrörelsen; Kvinnorörelsen och Fredrika Bremer; Järnvägar och telegraf (sid. 214—219); Riksdagen får två kamrar. Böndernas makt; Storindustrin växer fram. Allmän rösträtt införes (sid. 223—240); Den politiska jämlikhetens eller demokratiens tid (sid. 252—256) samt icke minst hela sista delen av boken: Svensk samhällslära, stat och folk,

folkets styrelse och samhällsliv (sid. 257—314). Liknande partier förekomma också i Falk—Tunberg, Lärobok i svensk historia för gymnasiet (senaste upplaga år 1934). Förutom att sålunda läroböckerna i historia ägna ständigt växande uppmärksamhet åt de i motionen framhållna synpunkterna hava i stor utsträckning införts särskilda läroböcker för den del av ämnet, som avses med det i dess rubrik gjorda tillägget »med samhällslära». Överstyrelsen vill exempelvis erinra om de båda av Hildebrand—Kraft utgivna läroböckerna i Svensk stats- och samhällskunskap, avsedda den ena för realskolan och den andra för gymnasiet, samt Herlitz' för gymnasiet avsedda Svensk samhällslära.

I överensstämmelse med sin övertygelse om merbemälda synpunkters vikt har överstyrelsen ock i sina den 31 augusti 1936 avgivna underdåniga riksdagspetita anhållit om ett anslag för fortbildningskurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter och därvid bland de ämnen, som borde bli föremål för sådana kurser, angivit samhälls- och ekonomilära. Kungl. Maj:t har emellertid i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag upptagit anslag till de avsedda fortbildningskurserna med ett väsentligt lägre belopp än det av överstyrelsen begärda, och departementschefen har därvid förklarat sig icke nu kunna biträda förslaget om kurser i andra ämnen än sexualundervisning och sexualhygien.

Vad beträffar högre skolor av andra slag än de allmänna läroverken, såsom kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och statsunderstödda privatläroverk, är på dem i stor utsträckning tillämpligt, vad nyss anförts angående de allmänna läroverken. Deras undervisningsplaner äro i stor utsträckning anpassade efter de allmänna läroverkens, de metodiska anvisningarna lända i stor utsträckning till vägledning för deras arbete, och de använda i stor utsträckning samma läroböcker som de allmänna läroverken.

Av vad sålunda anförts framgår, att utvecklingen redan går i den riktningen, att den ekonomiska utvecklingen och de moderna folkrörelserna vinna ökad uppmärksamhet i historieundervisningen. Överstyrelsen vill slutligen påminna därom, att inom ecklesiastikdepartementet för närvarande pågå sakkunnigutredningar dels angående utbildningen av lärare för den högre undervisningen, dels angående granskning m. m. av läroböcker för skilda slag av läroanstalter, och uttala den förvissningen, att vid dessa utredningar jämväl de i motionen anbefallda synpunkterna komma att vederbörligen beaktas.

Under nu angivna omständigheter finner överstyrelsen särskilda åtgärder i det i motionen avsedda syftet icke i annan mån påkallade, än att överstyrelsen måtte erhålla möjlighet att för lärare vid olika slag av skolor anordna fortbildningskurser i samhälls- och ekonomilära.

Stockholm den 27 februari 1937.

OTTO HOLMDAHL.

AUGUST JOHANSSON.

/ Ingeborg Blomberg.

Yttrande av historielärarnas förening i Stockholm.

Styrelsen, som i enlighet med karaktären av Historielärarnas förening begränsar sitt yttrande till att gälla de högre skolorna, finner det härvid påfallande, att ehuru motionären påyrkat vissa förändringar i de gällande undervisningsplanerna, dessa på intet sätt blivit föremål för någon granskning eller kritik i motionen. En undersökning i detta avseende är emellertid uppenbarligen påkallad för att kunna fatta ståndpunkt till motionärens yrkande. Det spörsmål, som därvid uppställer sig, är alltså huruvida »den svenska hushållningens historia» och de »moderna svenska folkrörelsernas historia» verkligen, såsom motionären synes förmoda, ha väsentligen försumrats vid uppgörandet av undervisningsplanen. Från i motionen förekommande omdömen och värdesättningar av politisk art skall i fortsättningen bortses.

I den nu gällande undervisningsplanen för rikets allmänna läroverk av år 1933 innefattas kursen i svensk historia i ämnet »historia med samhällslära». Härvid anges såsom allmänt studiemål för *realskolan*:

»Undervisningen i historia med samhällslära i realskolan har till uppgift att, på grundval av vad som inhämtats i folkskolan, bibringa lärjungarna en mera sammanhängande kännedom om vårt folks historia, *företrädesvis under nya tiden*,¹ och lära dem känna viktigare personligheter och tidsföreteelser i den allmänna historien, *allt under beaktande av vad som är av större betydelse för förstående av vår egen tids kultur och samhällsliv*, ävensom att på grundval av denna undervisning meddela dem *en elementär kännedom om det nutida samhällets byggnad och verksamhet samt om medborgarnas skyldigheter och rättigheter*.»

För avslutningsklassen av såväl den 4-åriga som den 5-åriga realskolan anges såsom kurs under rubriken samhällslära: »*elementär kännedom om samhällets ekonomiska och sociala byggnad samt viktigare sociala rörelser*; grunddragen av Sveriges statsförfattning, förvaltning och rättsväsen».

Såsom allmänt studiemål *å gymnasiet* anges i undervisningsplanen:

»Undervisningen i historia med samhällslära å gymnasiet har till uppgift att, på grundval av vad som inhämtats på de föregående skolstadierna, vidga och fördjupa lärjungarnas insikter i svensk och allmän historia, *med särskilt beaktande av vad som är av större betydelse för förstående av vår egen tids kultur och samhällsliv*, samt att därvid söka giva dem en föreställning om historiskt betraktelsesätt ävensom att på grundval av denna undervisning meddela dem *vidgad kännedom om det nutida samhällets byggnad och verksamhet och för dem klargöra innebörden av vår tids viktigaste sociala och ekonomiska problem*.»

I anslutning härtil anges för såväl det fyraåriga som det treåriga gymnasiets avslutningsklass såsom kurs i samhällslära: »*det nutida samhällets sociala byggnad; social lagstiftning; viktigare sociala rörelser och organisationsformer*; Sveriges statsförfattning, förvaltning och rättsväsen; *några av det ekonomiska livets viktigaste företeelser*».

Enahanda studiemål och kurs återfinnas också i bestämmelserna för *lyceet*.

Av vikt äro, jämte undervisningsplanen, även de »Metodiska anvisningar» till densamma, vilka den 18 maj 1935 utfärdats av skolöverstyrelsen. Även

¹ Kursiveringarna gjorda här.

i anvisningarna betonas (s. 108 ff.) att kunskapen om det förgångna avser att underlätta förståelsen av vår egen tid. Det framhäves vidare, att »inga fakta böra medtagas blott av den anledningen, att de av ålder ingått i det historiska lärostoffet», och att »i stort sett kan framställningen, ju närmare den kommer vår egen tid, göra anspråk på ökad uppmärksamhet». Det inskräpes också, att det visserligen blott är statshistorien, som kan »skänka den genetiska åskådning, den objektiva uppfattning av historiens gång, som på det mognare åldersstadiet eftersträvas», men erinras å andra sidan om att »den förr dominerande historien om staternas yttre mellanhanden (krig, freder, allianser, dynastiska förhållanden o. d.) ävensom de ofta detaljrika redogörelserna för vissa revolutioners förlopp i senare tid med rätta alltmer beskurits till förmån för andra sidor av historien: den inre samhällsutvecklingen samt den andliga och materiella kulturens historia». De föreskrifter rörande undervisningen i samhällslära, som meddelas i kursplanen, framhävas ytterligare, varvid särskild uppmärksamhet ägnas såväl åt moderna folkrörelser som åt den ekonomiska hushållningens problem.

Uttryckligen understrykes i anvisningarna, att lärarna äga full frihet och möjlighet att efter förmåga ytterligare fördjupa elevernas kunskap på det kulturhistoriska området, då det heter (s. 112): »För lärare med speciellt kulturhistorisk inriktning kan det vara lämpligt att då och då, såväl i realskolan som på gymnasiet, upptaga till sammanhängande framställning ett eller annat kapitel ur kulturhistorien (folkets, jordbrukets, klädedräktens, bostädernas, samfärdsmedlens historia e. d.).»

Av vad ovan anförts är tydligt, att undervisningsplanen jämväl lämnar fullt utrymme åt kulturhistorien eller, såsom motionären säger, »folkets» historia, att den fäster alldeles särskilt avseende vid de moment i kurserna, som avse moderna samhällsproblem och modernt samhällsliv, att ett huvudsyfte i planen är att inrikta undervisningen på sådana moment, som belysa vår egen tids utveckling, och att i detta väsentliga samband jämväl ingå de moderna folkrörelserna och den ekonomiska historien.

Om sålunda det näppeligen kan sägas, att vare sig hushållningens historia eller de moderna folkrörelserna lämnats åsido i undervisningsplanen, återstå frågorna, dels om dessa ämnen bort uttryckligen och väsentligen förläggas till den svenska historien, dels om de böra intaga en jämförelsevis mer gynnad, framskjuten, ja rentav dominerande ställning bland de olika kursmomenten.

I förstnämnda avseende har ovan nämnts, att enligt rådande undervisningsplan ekonomiska och sociala företeelser i huvudsak hänföras till samhällsläran, som inhämtas i avslutningsklassen av realskola, gymnasium och lyceum. Men samhällsläran »förberedes» enligt de metodiska anvisningarna av historieundervisningen. Det ligger i sakens natur att det därvid i främsta rummet gäller undervisningen i svensk historia, som särskilt vad angår den inre samhällsutvecklingens olika grenar naturligtvis genomgås utförligare och grundligare än motsvarande kurs rörande främmande länder. Kursen i samhällslära framstår härvid i stora delar som en sammanfattning av den förut inhämtade kursen i historia. Vad beträffar det svenska hushållets och de stora folkrörelsernas historia behandlas denna helt naturligt väsentligen i samband med vårt lands allmänna samhällsutveckling. Men i båda fallen är det tvivelsutan nödvändigt att vid genomgåendet av samhällsläran söka giva en såvitt möjligt systematisk och konkret bild av de huvudsakliga skedena inom hushållningen och huvudtyperna av folkrörelserna med deras olika syften och organisation.

Vad slutligen angår förslaget, att de moderna sociala rörelserna och sam-

hällshushållningen skulle intaga en dominerande plats i vår historieundervisning, vore det säkerligen olämpligt att principiellt hänvisa övriga moment i detta samband, nämligen Sveriges statsförfattning, svensk kommunal- och statsförvaltning, svensk rättsväsen, svensk sociallagstiftning och socialförsäkring och de nutida samhällsaskådningarna, till en anspråkslösare plats i undervisningsplanen än de studieområden, som motionären särskilt förordar till beaktande. Nu nämnas alla dessa undervisningsgrenar sida vid sida, med ett visst försteg för »Sveriges nu gällande författning och förvaltning».

Det finnes enligt styrelsens uppfattning knappast något fog att härutinnan ändra de rådande föreskrifterna.

På ovan anförda grunder finner styrelsen för Historielärarnas förening ingen anledning föreligga att, vad våra högre skolor beträffar, ifrågasätta en sådan ändring i undervisningsplanen, som föreslagits av motionären.

Motionären har, för övrigt och vid sidan om sitt förslag, utan bevisning och under obesvärad generalisering av subjektiva intryck och omdömen, yttrat sig om varjehanda spörsmål rörande dels läroböckerna i historia, dels resultaten av särskilt de högre skolornas undervisning, dels läroverkslära-
nas kvalitet.

I sistnämnda båda hänseenden har styrelsen icke anledning att göra något uttalande, när styrelsen inhämtat, att Första kammarens första tillfälliga utskott jämväl anmodat skolöverstyrelsen, som är ansvarig inspekterande myndighet, att inkomma med yttrande rörande herr Nermans motion.

Beträffande läroböckerna är det påfallande, att den bild, som motionären lämnar av deras beskaffenhet, knappast äger några beröringspunkter med de föreskrifter i undervisningsplanen och de »metodiska anvisningar», som ovan refererats. Denna motsats är desto mera överraskande, som det ju är skolöverstyrelsen, som både utfärdat dessa föreskrifter och anvisningar och enligt gällande författningar antager läroböcker vid våra högre skolor. Om redan denna omständighet giver vid handen, att motionärens karakteristik av det kvarstående »gamla systemet» i våra historieläroböcker är tveivelaktig, bestyrkes detta omdöme vid en granskning av de mest gängse av ifrågasvarande läroböcker. Belysande för kritiken i fråga är, att motionären ingestädes omnämner, än mindre tager hänsyn till det förhållandet, att de sociala rörelserna och de ekonomiska samhällsföreteelserna såsom ovan nämnts enligt undervisningsplanen hänföras till samhällsläran och att dessa rörelser och företeelser följaktligen återfinnas i de läroböcker, som innefatta samhällsläran för realskola, respektive gymnasium.

Under hänvisning till vad ovan sagts om undervisningsplanen vill styrelsen för Historielärarnas förening slutligen påpeka, att denna plan givetvis medgiver, att de samhällsföreteelser, som motionären framhävt, tillmätas större utrymme jämväl i läroböckerna. Även de gällande antagningsformer-
na för läroböcker öppna som bekant riklig möjlighet att göra nya uppslag och initiativ gällande på läroboksområdet om också under den hälsosamma kontroll, som utövas genom den pedagogiska publicistiken, ämneskonferen-
sens prövning och skolöverstyrelsens i sista hand bestämmande myndighet.

Stockholm den 5 mars 1937.

För Historielärarnas förening i Stockholm.

NILS AHNLUND.

Ordförande.

/ Nils Forssell.
Sekreterare.